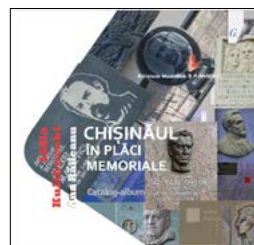

Apariția editorială *Chișinăul în plăci memoriale: Catalog-album*, autoare și alcătuitoare Lidia Kulikovski și Ana Răileanu; coordonatoare Mariana Harjevschi, este impresionantă prin amploare (429 de pagini) și prin ambiția de a continua un proiect de cercetare a istoriei, patrimoniului și a altor semnificații ale spațiului urban al Chișinăului, pe care Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” l-a demarat cu mulți ani în urmă și l-a susținut până acum cu un ritm admirabil. Afirmarea se probează chiar și printr-o simplă trecere a titlurilor de monografii din colecția instituției „Chișinăuiana”: *Chișinăul în literatură, Chișinăul din amintire, Chișinăul și chișinăuienii, Chișinăul în pictură, Chișinăul în teatru, Chișinăul în filme, Chișinău. Bulevarde, străzi, piețe, parcuri. Ghid enciclopedic, Chișinăul din inima noastră, Bibliografia municipiului Chișinău, Chișinăul și vraja neuitării, Scara de granit din Valea Morilor* ș.a., la care se adaugă și alte studii, sinteze, bibliografii, cronici despre istoria orașului etc. Cartea produce o impresie puternică și pentru că este prima de acest fel la noi. Chișinăul nu a beneficiat până acum de o reprezentare a acestui aspect meritând de mult timp atenția cercetătorilor.

În cercetările recente asupra orașului, spațiu urban este abordat ca un *text* având o parte fizică – vizibilă și o alta – ascunsă, imaginară, virtuală, ideală, modelată de memorie și cultură: ideologie, literatură, artă, filosofie și, desigur, de faptele remarcabile ale oamenilor care au lăsat urme în istoria și în memoria comunitară. În aceste sensuri ale structurii de suprafață și de profunzime, plăcile memoriale fixând „oameni notorii ai orașului, care s-au învrednicit de însemne memoriale pentru contribuții științifice, culturale, literare sau politice” și „evenimente culturale, istorice, literare, politice, sociale”, care fac obiectul de studiu și prezentare al acestui catalog-album, alcătuiesc semnele unui limbaj de comunicare specific. Inscripțiile publice de pe zidurile caselor oferă o perspectivă inedită asupra Chișinăului celor care conștientizează și sunt curioși să-i cunoască complexitatea.

„Lucrarea reprezintă, susține dr. conf. univ. Lidia Kulikovski în *Notă asupra ediției*, un catalog de plăci memoriale, înscrisuri și însemne, întregit de referințe selective despre personalități, eroi, evenimente, instituții prezente în inscripții memoriale, și este destinată chișinăuienilor pentru a-și complini și diversifica informațiile”. Catalogul însumează imaginile, descrierile, datele biografice și referințele bibliografice ale 438 de plăci memoriale, apărute pe un segment de timp de 112 ani, prima placă datând cu 1912, iar ultima fiind fixată chiar în anul apariției cărții. Putem spune că rezultatul face față oricăror cerințe înaintate lucrărilor științifice, alcătuind totodată o frumoasă „carte de vizită” a Chișinăului.

Pașind *Pe urmele memoriei urbane*, așa cum Mariana Harjevschi își intitulează prezentarea, Lidia Kulikovski și Ana Răileanu nu doar adună și ordonează informații, ci întăresc legăturile dintre straturile trecutului, ale prezentului cu cele ale viitorului, legături care fac vizibile valorile (artistice, ideologice, politice etc.) ale diferitelor generații de creatori și constructori, predilecțiile lor (și ale epocii) privind materialul de confecționare (granit, marmură sau bronz), precum și concepțiile despre artă, stil, măiestrie artistică, culori, texte, forme, genuri. Această activitate a cerut autoarelor nu doar tenacitate, ci și cunoștințe în varii domenii: istorie, patrimoniu, urbanistică, arte vizuale etc., precum și cunoașterea în detalii a Chișinăului.

În *Studiul introductiv* dna Lidia Kulikovski dezvăluie mai multe lucruri care pregătit terenul pentru apariția acestui album. În primul rând, cercetătoarele au avut un model, când istoricul și bibliotecarul Constantin Mălinaș le-a oferit volumul *Oradea în plăci memoriale exterioare – studiu și album*, editat de Biblioteca Județeană „Gheorghe Șincai”, Bihor, 2002. S-a simțit acut necesitatea unei astfel de lucrări și pentru orașul Chișinău, iar ideea a avut un proces de maturare de peste zece ani. Apoi a pornit cercetarea ca atare care a decurs cu dificultăți, întrucât schimbările bruște ale unor regimuri politice care nu se puteau reconcilia au produs metamorfoze în denumirile de străzi, case, parcuri etc. înmulțind documentele mai ales care puteau produce derută neinițiaților.

Piedicile se alcătuiau și din chestiuni aparent banale: unii proprietari de case schimbaseră locul plăcilor din exterior în interior fără să lasă documente identificatoare. Un efort susținut a cerut documentarea în Arhiva Primăriei Municipiului Chișinău și alcătuirea unei liste corecte.

Interesantă de reținut este informația privind predilecția instalatorilor de plăci memoriale în ceea ce privește domeniul de activitate a personalităților reprezentate. Prevalează, ca și în alte orașe, artiștii plastici, scriitorii, medicii, actorii: „Plăcile cu subiect artistic sunt în număr de 66, dintre care: artiști plastici – 8; actori – 25; muzicieni (compozitori, dirijori) – 10; interpreți – 11; cineaști – 10; iar domeniul dansului e reprezentat de două placi memoriale consacrate arhicunoscutului maestrului de balet, menționat deja, Pavel Andreicenco, și Vladimir Curbet. Cele cu subiect literar încorporează toate profesiile legate de literatură, ziaristică, istorici și critici literari, dramaturgi, traducători, redactori etc. (85 de plăci)”. De asemenea, autoarea ne oferă și un catalog de teme abordate de plăcile memoriale, tema patriotică fiind dominantă, precum și densitatea plasării lor în diferite sectoare ale orașului.

Așadar, fiecare pagină a catalogului conține imaginea color a plăcii memoriale și rezumatul, bine alcătuit științific, al unor informații necesare pentru a înțelege rostul plăcii în memoria comunitară. Criteriul de ordonare este alfabetic obișnuit, prin urmare comod în orientare. Ca și cum acestea nu erau suficiente, autoarele oferă și alte „Instrumente de acces și deschidere a conținutului”, care sunt: Glosar, Index de nume, Index de nume de sculptori, Index de nume de arhitecți, Index de profesii, Index de adrese ale plăcilor memoriale, Index geografic, Lista plăcilor comemorative aprobate de APL, neinstalate, Lista plăcilor dispărute și Referințe bibliografice. O „Odisee” cu multe căi de acces!

Pe bună dreptate, „plăcile memoriale ne spun multe despre comunitatea chișinăuiană”, despre oameni, instituții, evenimente trăite și fapte înscrise în memoria spațiului urban, dar și despre neobosita activitate a cercetătorilor de la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” care au făcut posibilă frumoasa și monumentală lucrare. Să-i felicităm cu admirație colegială!

Aliona GRATI, dr. hab. în filologie